

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

درآمدی بر

پژوهش نگاری

مردادماه ۱۳۸۴

مرکز انتشارات سازمان سنجش آموزش کشور

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

صالحی، کیوان
درآمدی بر پژوهش‌نگاری / پدیدآورنده کیوان صالحی. -- تهران :
سازمان سنجش آموزش کشور، مرکز انتشارات، ۱۳۸۴.
۹۵ ص. (انتشارات سازمان سنجش آموزش کشور، ۴۶)

ISBN : 964 - 8206 - 61 - 9 : ۱۰۰۰ ریال

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا.
کتابنامه : ص ۸۹ - ۹۵

۱. تحقیق -- روش‌شناسی. الف. سازمان سنجش آموزش کشور.
مرکز انتشارات. ب. عنوان.

۱۱/۴۲

۳۲ ص ۹/۵۵/۱۸۰ Q

۸۴-۱۵۵۰۸ م

کتابخانه ملی ایران

عنوان کتاب	:	درآمدی بر پژوهش‌نگاری
ناشر	:	مرکز انتشارات سازمان سنجش آموزش کشور
پدیدآورنده	:	کیوان صالحی
طرح جلد، حروفچینی و صفحه‌آرایی	:	مرکز انتشارات سازمان سنجش آموزش کشور
لیتوگرافی و چاپ	:	چاپخانه سازمان سنجش آموزش کشور
تیراژ	:	۲۰۰۰ نسخه
چاپ اول	:	مردادماه ۱۳۸۴
قیمت	:	۱۰۰۰ تومان

ISBN : 964 - 8206 - 61 - 9

شابک: ۹ - ۶۱ - ۸۲۰۶ - ۹۶۴

کلیه حقوق این اثر متعلق به سازمان سنجش آموزش کشور می‌باشد.

فهرست مطالب

۷ مقدمه ناشر

۹ پیشگفتار

بخش اول (نگارش علمی: ویژگی ها و چرایی)

۱۳ مقدمه

۱۴ انگیزه‌های نگارش علمی

۱۵ ضرورت نگارش علمی

۱۶ ویژگی‌های نگارش علمی

۱۸ پژوهش و منابع اطلاعاتی

۲۲ مهارت اطلاع‌یابی، پیش‌نیازی اساسی در فرایند پژوهش

۲۳ مهارت بازیابی اطلاعات

۲۳ مهارت ارزیابی اطلاعات

۲۳ مهارت سازماندهی اطلاعات

۲۳ تبادل اطلاعات

بخش دوم (منابع اطلاعاتی: تقسیم‌بندی‌ها و تاریخچه ایجاد)

۲۷ منابع اطلاعاتی

۲۷ منابع اطلاعاتی ردیف اول

۲۷ منابع اطلاعاتی ردیف دوم

۲۸ تعریف و مفهوم نشریه‌های ادواری

۲۹ تاریخچه نشریه‌های ادواری در جهان

۳۰ مجلات

انتشار مجلات	۳۲
براساس نوع محصول	۳۳
براساس وجود قرینه‌ی چاپی مجلات الکترونیکی	۳۳
براساس نوع فناوری	۳۳
براساس روش تهیه	۳۳
براساس داوری و ویراستاری	۳۴
براساس نشر	۳۴
مجلات الکترونیکی	۳۵
تقسیم‌بندی مجلات الکترونیکی	۳۸
برحسب روش تهیه و سفارش	۳۸
برحسب نوع اطلاعات	۳۹
برحسب قالب اطلاعات	۳۹
مزایای استفاده از مجلات الکترونیکی	۳۹
مزایای استفاده از مجلات الکترونیکی برای پژوهشگران	۳۹
مزایای استفاده از مجلات الکترونیکی برای کتابداران	۴۱
مزایای استفاده از مجلات الکترونیکی برای ناشران	۴۲
اعتلای سطح کیفی مجله	۴۲
امکان اطلاع‌رسانی در سطح جهانی	۴۳
راه اندازی دبیرخانه الکترونیکی	۴۳
افزایش سودآوری مجله	۴۴
کاهش هزینه‌های نشر	۴۴

۴۵	سیر تحول مقالات علمی
۵۰	انواع مقاله
۵۱	مقاله تحقیقی
۵۲	مقاله تحلیلی
۵۲	مقاله مروری
۵۳	مقاله گردآوری
۵۴	مقاله دایرةالمعارفی

بخش سوم (ارزیابی نشریات: مشکلات، معیارها و روشها)

۶۱	انتخاب مجلات
۶۲	مشکلات اساسی در انتخاب مجلات
۶۲	تأثیر نشر الکترونیکی بر انتخاب مجلات
۶۴	انواع کتابخانه‌ها و مجله
۶۵	ملاکهای انتخاب مجله
۶۵	تقسیم‌بندی و رتبه‌بندی مجلات توسط موسسات معتبر
۶۵	اعتبار ناشر
۶۵	مدیر مسئول، سردبیر، هیات تحریریه یا داوری، نویسندگان و ویراستاران
۶۶	تحلیل‌های استنادی
۶۶	میزان استفاده از مجله
۶۶	ارتباط موضوعی
۶۶	درخواست جامعه استفاده‌کننده و متخصصان موضوعی

۶۶	مهمترین روش‌های مرسوم در انتخاب مجلات
۶۷	روش‌های انتخاب نشریات
۶۷	روش تحلیل استنادی - منابع ردیف اول
۶۹	روش تحلیل استنادی - منابع ردیف دوم
۷۱	روش مطالعه الگوی استفاده از نشریات
۷۱	ویژگی ارزیابی نشریات
۷۳	نمایه‌نامه‌ها
۷۴	نمایه‌نامه استنادی علوم محض
۷۵	نمایه‌نامه استنادی علوم اجتماعی
۷۵	نمایه‌نامه استنادی هنر و علوم انسانی
۷۶	فرایند ارزیابی
۷۷	انتشارات به هنگام مجله
۷۸	تبعیت مجله از قواعد بین‌المللی ویراستاری
۷۸	محتوای مجله
۷۸	گوناگونی بین‌المللی
۷۹	تحلیل استنادها
۸۰	عامل تأثیر مجله
۸۱	نحوه استفاده از عامل تأثیر در درجه‌بندی مجلات
۸۵	پیشنهادهات
۸۸	سخن آخر
۸۹	مراجع فارسی
۹۱	مراجع انگلیسی

مقدمه‌ی ناشر

سپاس بی‌کران پروردگار یگانه را سزاست که ما را خلعتِ خلقت بیاراست و توفیق خدمتگزاری بر بندگانِش ارزانی فرمود و سلام و درود بر فرستادگان گرامی‌اش، به ویژه خاتم آنان و عترت پاکش خاصه امام منتظر عجل‌الله تعالی فرجه‌الشریف باد که با چراغ هدایت، راه بشریت را به سوی کمال و سعادت فروزان ساختند.

سازمان سنجش آموزش کشور به منظور تحقق اهداف و سیاست‌های خود در بخش اطلاع‌رسانی و ارائه خدمات آموزشی و کمک آموزشی مطلوب به داوطلبان آزمون‌ها و ایجاد تمرکز و ساماندهی در بخش انتشارات، تمامی فعالیت‌های خود را در زمینه‌ی انتشار کتاب‌ها و نشریات مورد نیاز جامعه، انتشار نشریات خبری و اطلاع‌رسانی و مجلات کمک آموزشی، انتشارات مجموعه‌های علمی - تحقیقاتی، نتایج پژوهش‌های انجام شده در زمینه اهداف و وظایف سازمان و همچنین تولید و توزیع نرم‌افزارهای مورد نیاز داوطلبان و مجامع علمی، در قالب مرکز انتشارات متمرکز نموده است تا ضمن شناسایی دقیق نیازهای جامعه در این زمینه بتواند به شیوه مناسبی به آن پاسخ دهد و متقاضیان نیز بتوانند نیازهای خود را در زمینه‌ی یاد شده به آسانی تأمین نمایند.

کتاب حاضر که با عنوان "درآمدی بر پژوهش‌نگاری" در اختیار استادان، محققان و علاقه‌مندان قرار گرفته است، در بردارنده‌ی مطالبی ارزشمند در باب اهمیت پژوهش‌نگاری، تعریف و تاریخچه ایجاد مجلات، روشهای مرسوم انتخاب نشریات، معرفی مؤسسه اطلاعات علمی (ISI) و فرایند، روشها و معیارهای ارزیابی مجلات مورد استفاده این مؤسسه و همچنین برخی پیشنهادات کاربردی می‌باشد.

از خوانندگان و صاحب‌نظران ارجمند انتظار داریم نظرها و پیشنهادهای اصلاحی خود را با ذکر مورد با این مرکز در میان بگذارند تا نسبت به اصلاحات لازم مبادرت شود.

در خاتمه شایسته است از تلاش مستمر کلیه همکاران سازمان بالاخص همکاران ما در مرکز مطالعات، تحقیقات و ارزشیابی آموزشی، اداره کل امور اداری و مالی، چاپخانه سازمان که در خدمت به دانش و فرهنگ این سرزمین از هیچ کوششی دریغ ننموده و همواره منشاء اثر بوده‌اند تشکر نمائیم.

امید است مطالب این کتاب برای تمامی علاقه‌مندان، استادان، دانشجویان و صاحب‌نظران در سراسر میهن اسلامی مفید واقع شود.

مرکز انتشارات

سازمان سنجش آموزش کشور

مردادماه ۸۴

تقدیم به آنان که:
اهل «یافتن» اند نه اهل «بافتن»...
و آنان که متواضعانه معترفند
«حقیقتی» را یافته‌اند نه کل «حقیقت را»

پیشگفتار:

هیچ پژوهشی کامل نیست مگر آنکه یافته‌های آن به جامعه علمی ارائه گردد. امروزه میزان انتشارات علمی (هم در بعد کمی و هم کیفی) به عنوان یکی از مهمترین مشخصه‌های اصلی ورود یک نظام اجتماعی به دوره توسعه یافتگی تلقی می‌شود و در شکل‌دهی به شبکه پیچیده تبادل اطلاعات در سطح جهان از نقش ویژه‌ای برخوردار است. انتشارات علمی یکی از ابزارهای بارور ساز صنعت محسوب می‌شوند چرا که از یک سو میان مجامع علمی و پژوهشگران ارتباط برقرار می‌کنند و از سوی دیگر علم را از بخش‌های دانشگاهی و تحقیقاتی به حوزه صنعت و تولید انتقال می‌دهند.

این امر می‌تواند به صورت‌های گوناگون تحقق یابد، اما به طور مرسوم رسانه پذیرفته شده برای انتقال نتایج پژوهش، مجلات علمی هستند. امروزه مجلات فهرست شده در موسسه اطلاعات علمی (ISI) و مقالات چاپ شده در این مجلات، یکی از مهمترین شاخص‌های تعیین میزان تولید علم در سطح جهانی محسوب می‌گردد. از این رو ضروریست اعضاء هیأت علمی دانشگاهها، پژوهشگران، دانشجویان و سایر فرهیختگان کشور به عنوان تولیدکنندگان مقالات علمی و همچنین دست‌اندرکاران مجلات کشور این مهم را مدنظر قرار داده و هماهنگ با معیارهای پذیرفته شده آن

عمل نمایند. در این پژوهش سعی شده تا ضمن بیان اهمیت پژوهش‌نگاری به ارائه تعریف و تاریخچه ایجاد مجله، روشهای مرسوم انتخاب نشریات، معرفی مؤسسه اطلاعات علمی (ISI)، فرایند، روشها و معیارهای ارزیابی مجلات مورد استفاده این مؤسسه پرداخته و در نهایت پیشنهاداتی کاربردی ارائه گردد. بدیهی است که توجه به این امر می‌تواند وضعیت علمی کشورمان را در رتبه‌بندی ISI ارتقاء بخشیده و به فرهنگ‌سازی نگارش علمی یافته‌ها و نتایج پژوهشی در جامعه بینجامد.

این اثر می‌تواند به عنوان یک دستنامه مورد استفاده مؤسسات مطالعاتی - پژوهشی، محققان، اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و دانشجویان قرار گیرد. امید است مورد توجه و نظر مخاطبین محترم قرار گیرد.

در پایان وظیفه خود می‌دانم از ریاست محترم سازمان آقای دکتر حسین رحیمی و جناب آقای احمدی، رئیس مرکز انتشارات سازمان و همکاران ایشان بویژه آقای سبزه معاونت مرکز انتشارات و جناب آقای سحرخیز رئیس چاپخانه سازمان و همکاران پرتلاش وی، صمیمانه تشکر و سپاسگزاری کنم.

همچنین از راهنمایی‌ها و همکاری آقایان دکتر پرند، یادگارزاده، زین‌آبادی، صفری، رضوی، حبیبی، اسکندری، خانم‌ها قاسمی، امین، مختاریان، کرم‌زاده، رمضان‌زاده و سایر همکاران و آقای دکتر هاشمی پرست، ریاست محترم مرکز مطالعات صمیمانه تشکر و قدردانی می‌نمایم.

شایان ذکر است هر چند نگارنده این کتاب به منظور تدوین مجموعه‌ای مفید و مؤثر سعی و کوشش فراوانی نمود، اما بی‌شک این مجموعه دچار نقصان و کاستی‌هایی خواهد بود که به مدد نظرات و پیشنهادات اساتید و صاحب‌نظران گرانقدر رفع خواهد گردید. امید می‌رود با نظرات، پیشنهادات و انتقادات خود مؤلف را در کامل‌تر کردن این اثر یاری فرمایید.

کیوان صالحی

مردادماه ۱۳۸۴